

כתובים

לשאלות התרבות הספרות והאמנות

יו"ל ע"י אגודת הסופרים והספרות העברית בא"י.

בעריכת א. שטיינמן

ה ת ו כ ן

תולדותי	- אלישבע	מעניינינו:
כוס קטנה	-	בלי פוליטיקה - י. ר.
מאמרות	- ר' ישראל מרז'ין	ל"אגרת הקטנה" - י. ר.
קיום לדמותו של אחיעז - ש. שטרייט		אספקלריה
על צלב היריקה - א. שלונסקי		רחל פליכס - אשל
מא קמ"ל ומירנדולינה - ה. ייבין		י. ישראלס ודמעות - מ. ג. - ס
"לעם"	- א. א. - י	פרו דומה נוסטרה (3) - א. המאירי
הספר במושבות	- מ. חייט	באדריכלות המולדת - ג. ט.
עניני לשון:		ו. פישמן - ב. פליכס
מפנקסו של מניה (ב) - א. אברונין		מראה מקומות, בקיצור, חיי הספר והסופרי
סגנונות	- ח. הררי	במות, מכתבים.
יוסף ישראלס	- מ. נרקיס	

Tel-Aviv 27 August 1926

מהדר הגליון 1 גר"מ

תל-אביב, יום ששי י"ז אלול תרפ"ו

שלי או את הקלבויות או את רוח האשה, שהכנסתי לשירה העברית, אלא רק את השורות הבודדות, שבהן הצלחתי, לפי דעתי, לגלות מקצת מן האפשרויות האלו.

איני יכולה לציין בסדר ובדיקנות את ההשפעות הספרותיות, שהשפיעו עלי במשך חיי ויצירתי, כי רבות היו עד מאד והעיקר - שונות ומשונות ובלתי מתאימות לשום תכנית ולשום סדר מקובל בעולם. אזכיר רק את הסופרים שהיו בזמנים שונים חביבים והשובים מאד בשילי ותחת השפעתם נמצאתי זמן רב בתקופות שונות (בסדר הזמנים): שילר, שירי היינה, לרמונטוב, קנט המסון, ויקטור הוגו, דיקנס, בלוק, ת. א. הופמן, המשורר האנגלי תומס מור, והמספר הצרפתי אנרי דיריניה.

מן המשוררים הרוסים השפיעו עלי ביותר: קט ואלכסנדר בלוק. מן הסופרים העבריים - גנסין ושופמן.

הלחינה: חרול 1926.

"כוס קטנה"

ספר שירים. תולדותי. נשף בבית עמנו: אלישבע. מעם נכר באה להסתפח בנחלת ה' והנחלה מה ועומה! אומרים: כרות לפנים! אולם בית - לחם יהודה היום לא לבועו העברי וארצנו היא כוס קטנה ודלים השבלים בשדנו. אפס יחוס אצילי וכאב כל-עולמי וגאוני לנו, מימות קדם ועד אחרון, אולי דור, הבוחר בנו נטל על שכמו מנת-גורל, אשר אין על עפר משלה. אפס יש בכאבנו בכדי להשקות עדרים עדרים ורבה עוד לדורות היניקה מצנור ישראל הפנומלי. לכבוד נשף המחז תהיינה נא שורותינו המעטות כוס-ברכה קטנה לאלישבע.

נכתב בעודם פורים לזכרון הסלנית של חצינו ונורי חיי!

ח. ר. ש.

אלישבע

תולדותי

נולדתי ברוסיה בעיר ריזאן, 20 לחודש ספטמבר 1898. אבי איזן ז'ירקוב, היה קודם מורה בבית ספר עממי כפרי, אחר כך סוחר ומוציא לאור ספרים לעם ולבתי הספר. מת בשנת 1917. אמי, בת משפחה אנגלית ממוסקבה, מתה בהיותי בת שלש שנים. התחנכתי בבית דודתי האנגלית, אחות אמי הבכירה, במוסקבה.

למדתי בגמנסיה לנערות במוסקבה, אחר כך בקרית קורסים לפדגוגיה של "אגודת המורות והמחנכות". בשנת 1910 גמרתי את המדוי.

שירים (ברוסית) התחלתי לכתוב באופן פחות או יותר רציני (לחבר חרוזים יכולתי תמיד, מראשית ילדותי, אבל לא היתה לי שום הכרה בזה) בשנת 1907. כתבתי במשך חיי 2000 שירים רוסיים. את שירי אלה לא הדפסתי מעולם, רק בשנת 1919 יצא לאור חלק מהם במוסקבה בספר מיוחד בשם "רגעים". כתבתי גם ספורים אחדים ברוסית, שלא נדפסו גם כן. חוץ מזה אהבתי תמיד להתעסק בתרגום שירים ותרגמתי הרבה שירים מאנגלית.

החל משנת 1908-1907 נודמן לי לעתים קרובות להיות בסביבה יהודית (בבית צעירה יהודית, חברתי לגימנסיה) והתחלתי להכיר את העולם העברי ולהתעניין גם בשפה העברית. תחילה למדתי כמעט בתור הלצה לקרא אידית. זה לא היה קשה לי, כי ידעתי מעט גרמנית, ואת האותיות למדתי על פי ספר דקדוק עברי (בגרמנית) שהיה לאחי (אחי - בלשן, מומחה ביותר לשפות המזרח). אגב קריאה בספרים אידיים היו מודמנות לי מלים עבריות בלתי מובנות, שהתחילו לענין אותי, והתעורר בי החפץ לדעת אותן במקורן. מיד אחרי זה התחלתי ללמוד עברית בשעורי הערב של "אגודת חובבי שפת עבר" במוסקבה (בשנת 1913). למדתי שם שנתים, אבל מפני טבות שונות בהפקות רבות וארוכות, יותר מזה לא למדתי עברית באופן קבוע ואת ידיעת השפה רכשתי לי מתוך קריאה ודבור.

בימים אלו בערך התחלתי לתרגם לרוסית, תחילה מהספרות האידית ואחר כך גם מעברית. התרגומים ברובם נשארו מפני טבות חזונית (חוסר מקום להדפיס, התנאים בזמן המלחמה וכדומה) בכתבי-יד. מאידית תרגמתי: ספורים אחדים של נומברג, של אנכי, שירי יהודה הלוי ("שירי הים") ו"ציון הלא תשאלו לשלום אסיריך" עם עבודו של ת. ג. ביאליק, - התרגומים האלה נדפסו בשנת 1915 בשבועון "Ebp. X". ש"ל במוסקבה, והיו התרגומים - ובכלל הדברים הראשונים משלי - שהופיעו בדפוס.

מעברית לרוסית תרגמתי ספורים רבים של ג. שופמן, "רשמי-דרך" של י. ח. ברנר, ספורים אחדים משל ברקוביץ, "הצדה" של א. ג. גנסין, הרבה אגדות לילדים של יהודה שטינברג, משל התרגומים האלה נדפסו רק הספור "אהבה"

לשופמן ועוד ספורים קצרים משלו וגם אגדה אחת של יהודה שטינברג ("על נהרות בבלי").

בשנת 1920 נסיתי בפעם הראשונה לחבר שיר מקורי בעברית. את שני שירי הראשונים כתבתי בהברה האשכנזית, למרות זה שמתחלת למודי היתה ההברה הספרדית היחידה שידעתי אותה והשתמשתי בה (במקרה היה המורה העברי שלי ב"שעורי חובבי שפת עבר" ארצי-ישראלי). אבל כה גדולה היתה השפעת הקריאה בשפה העברית, אשר השתמשה עד עכשיו ברובה רק בהברה אשכנזית, שמתחילה לא יכולתי לתאר לי שיר עברי נכתב בנוסח אחר. נסיוני הראשון לא נתן לי סופק. הנסיון השני ליצור שיר עברי מקורי באותה ההברה שבה הייתי רגילה, עלה יפה, והביאני לכתוב שירים עבריים בכלל. שירי העברים הראשונים נדפסו ב"התקופה" כרך י"ג.

בשנת 1922 עברתי גם לכתוב פרוזה עברית: שני ספורים קצרים שנדפסו בשם "רשימות" ב"התקופה" י"ט. אחר כך נדפסו ספורי: "אחת מאלף" ב"התורן"; "אמת" במאסף "פרט", ויינה; "מלכה לעברים" - "התקופה" כ"ב; "נהרות של שבת" - "העולם", תרפ"ד. כמו כן נדפסו ב"התקופה" כ"א - כ"ב מאמרי "על שירתו של אלכסנדר בלוק" ומאמרי "השירה העברית החדשה בכרכי התקופה" בירחון לבקורת "עין הקורא". על התרגומים הרוסים מעברית ואידית חתמתי על פי רוב את שם משפחתי הנכון: ז'ירקובה. בשביל ספרי שירי הרוסים בחרתי לפסכודונים את שמי העברי בצורת Э. Лишева. כל דברי עברית נחתמו תמיד בשמי: אלישבע, כמו כן גם התרגומים הרוסים המועטים שנדפסו כבר אחרי שנת 1920 חתומים בשם זה.

הרעיון העברי-הלאומי ואחריו הרעיון הציוני השפיעו עלי במדה נכרת מאד, עד שבמשך הזמן הביאוני לידי החלטה להתמכר ליצירה, שתמיד היתה לי נטיה אליה, רק בשפה העברית, וגם לבוא ולהשתקע בא"י. סמני הדרך שעברתי בה בהכרתי ה"ציונית", אפשר למצוא פה ושם בין יצירותי: בשירי ה"ציונים", הנכללים בספר רוסי קטן "שירות גנוות" (מוסקבה 1919) ובאחדים מספורי כמו "נהרות של שבת" (אורות בלילה", בתור משוררת עברית יכולה אני לציין רק מטרה אחת ליצירתי: לשמש עד כמה שאפשר, להתפתחות השירה העברית בשפה העברית החדשה המדוברת בינינו יום-יום בהברה הספרדית. לכן נמנעתי מכל נסיונות וחפזים של צורות חדשות או חדישות לשירתי, כי רצוני קודם כל לראות שיר עברי חי וטבעי וקשור קשר בלתי-נתק עם שפתנו וחינונו - ולו גם בצורה הנקראת "מקובלת"; ביוחד מפני שחושבת אני שבשפה העברית המדוברת ספרדית יש אוצר גדול של אפשרויות-השירה ביחס להצד הפורמלי, עושר רב, שלא השתמשנו בו עדיין. בעצמי מוקירה אני בשירתי לא את "הרוח" שבה, לא את ה"ציוניות"